

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η: Γλώσσα

1. Αξία γλώσσας:

- ο Αποτελεί όργανο επικοινωνίας (ανταλλαγή ιδεών, πληροφορίες, ενημέρωση...).
- ο Είναι ο κύριος φορέας της ανθρώπινης σκέψης, τις οργανώνει, τις μετατρέπει σε συγκροτημένο λόγο και τις εκφράζει.
- ο Αποτελεί μέσο έκφρασης συναισθημάτων.
- ο Είναι παράγοντας κοινωνικοποίησης.
- ο Συντελεί στην ανάπτυξη του πολιτισμού, αφού η πνευματική δημιουργία στηρίζεται σ' αυτή.
- ο Συμβάλλει στην επικοινωνία των λαών.
- ο Παρέχει στο άτομο τη δυνατότητα να καλλιεργήσει και να αναπτύξει τη φιλομάθειά του.
- ο Βοηθά στη βίωση και μετάδοση της παράδοσης και αναδεικνύεται σε φορέα μνήμης και ιστορίας, σε παράμετρο της εθνικής ταυτότητας και συνείδησης.
- ο Η γλώσσα είναι μέσο εξατομίκευσης για έναν άνθρωπο. Φανερώνει την ιδιαιτερότητά του, το προσωπικό του ύφος και τον διαφοροποιεί από τη μάζα.

2. Το γλωσσικό πρόβλημα:

- ο Χαμηλή ποιότητα στο λόγο μας.
- ο Υποβάθμιση της γλώσσας μας.
- ο Κρίση που μαστίζει τη γλωσσική μας επικοινωνία.

3. Στοιχειοθέτηση γλωσσικής υποβάθμισης (Προβλήματα γλώσσας):

- ο Λεξιπενία, φτωχό λεξιλόγιο
- ο Βαρβαρισμοί
- ο Αδυναμία ακριβούς διατύπωσης, λόγος αποσπασματικός, άχρωμος και επίπεδος
- ο Βωμολοχίες, ροπή προς τη χυδαιότητα
- ο Περιορισμός ζωντανού προφορικού λόγου (κωδικοποιημένη χρήση της γλώσσας)
- ο Καταιγισμός ξένων λέξεων
- ο Γλωσσικός λαϊκισμός (χρήση αργκό)
- ο Χρήση *greeklish*

4. Αίτια της κρίσης:

- ο Η παιδεία έχει χάσει το ανθρωπιστικό της περιεχόμενο. Υπάρχει περιορισμός γλωσσικών μαθημάτων, ενώ στο σύνολό της αυτή έχει γίνει καθαρά απομνημονευτική. Κακή οργάνωση γλωσσικής διδασκαλίας.
- ο Η απομάκρυνση από την παράδοση που οδηγεί σε άκριτη υιοθέτηση ξένων λέξεων (παγκοσμιοποίηση).
- ο Ο ρόλος της εικόνας (ΜΜΕ και κυρίως τηλεόραση) που απομακρύνει από το γραπτό λόγο και τη γνωριμία με τη γλώσσα, ενώ προσφέρει συχνά χαμηλού γλωσσικού επιπέδου ερεθίσματα.
- ο Η μαζοποίηση και η συνθηματολογία (οι άνθρωποι μαζεύονται στις πόλεις και λειτουργούν ομοιόμορφα, χωρίς ταυτότητα. Δεν υπάρχει διάλογος).
- ο Εκχυδαϊσμός και εκβαρβαρισμός της γλώσσας στην πολιτική και στη διαφήμιση, η οποία στηρίζει τη λειτουργία της και την αποτελεσματικότητά της στο λόγο – σλόγκαν και στη μηχανική επανάληψή του.
- ο Η οικονομία του χρόνου.

5. Μέτρα – Προτάσεις:

- ο Αναβάθμιση της γλωσσικής διδασκαλίας στα σχολεία και σύνδεση της Νέας Ελληνικής με την Αρχαία γλώσσα.
- ο Σωστή χρήση του λόγου των ΜΜΕ και ανάδειξη του Τύπου σε μέσου σωστής γλωσσικής αγωγής. Σχετικές εκπομπές για τη γλώσσα.
- ο Δραστηριοποίηση των πνευματικών ανθρώπων αλλά και των ειδικών φορέων για τη γλωσσική καλλιέργεια.
- ο Λήψη μέτρων από την Πολιτεία για την ενίσχυση της φιλιαναγνωσίας (π.χ δημιουργία βιβλιοθηκών).
- ο Συμβολή της οικογένειας με την παροχή σωστών προτύπων και την προσπάθειά της να πείσει το παιδί να διαβάζει.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

- **Οικογένεια:** Είναι το πρώτο, και γι' αυτό καθοριστικό, γλωσσικό περιβάλλον με το οποίο έρχεται ο άνθρωπος σε επαφή. Το παιδί μιμείται ταυτίζεται με τη γλωσσική συμπεριφορά των γονέων και συγγενών. Το γλωσσικό επίπεδό τους και οι ανάλογες παρεμβάσεις τους (η επαφή με βιβλία, ο έλεγχος τηλεοπτικών προγραμμάτων που παρακολουθεί το παιδί) καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη γλωσσική ικανότητα των παιδιών.

- **Σχολείο:** Παρέχει συστηματική, μεθοδική, από ειδικευμένο προσωπικό, με επιστημονική και κρατική υποστήριξη, με εποπτικά μέσα (βιβλία κ.ά.) γλωσσική διδασκαλία. Στο σχολείο το παιδί θα διδαχτεί ουσιαστικά και το γραπτό λόγο. Παράλληλα θα επηρεαστεί γλωσσικά και από τους συμμαθητές του.

- **ΜΜΕ:** ο λόγος των ηρώων παιδικών εκπομπών, των παρουσιαστών και δημοσιογράφων, ιδίως τηλεοπτικών, καθορίζει γλωσσικά το σύγχρονο άνθρωπο (αν σκεφτούμε μάλιστα ότι 3,30+ ώρες είναι η ημερήσια τηλεθέαση στη χώρα μας)

- ο **ΣΤΟΧΟΣ:** Η γλωσσική ευαισθητοποίηση όλων μας!

6. **Γλωσσομάθεια:** Η σπουδή της γλώσσας ξένων λαών.

- ο ***Αναγκαιότητα:***

- Ανταγωνισμός σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Εκμηδένιση των αποστάσεων.
- Ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας .
- ο ***Σημασία της:***
 - Πρακτικοί λόγοι επικοινωνίας.
 - Πνευματική καλλιέργεια ατόμου και ανάπτυξη κριτικής ικανότητας.
 - Εμβάθυνση σε όλους τους τομείς της γνώσης και στην ξένη βιβλιογραφία.
 - Αναγκαίο επαγγελματικό εφόδιο.
 - Γνωριμία με τον τρόπο σκέψης, τη νοοτροπία, την κουλτούρα ενός λαού.
 - Γνωριμία του ανθρώπου με την εθνική του γλώσσα.

ΓΛΩΣΣΑ

Η Γλωσσολογία ορίζει τη γλώσσα ως έναν κώδικα συμβόλων που διασφαλίζει την επικοινωνία – προφορική και γραπτή – ενός λαού. Δεν πρέπει, όμως, να θεωρούμε τη γλώσσα ένα απλό εργαλείο, ένα σύνολο από γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες. Άλλωστε, είναι γνωστό ότι οι άνθρωποι, αν και στην πλειονότητά τους αγνοούν τους περισσότερους από αυτούς τους κανόνες, μπορούν και επικοινωνούν άριστα μεταξύ τους.

Η γλώσσα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της προσωπικότητας κάθε ατόμου και φυσιογνωμίας κάθε λαού.

ΛΕΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1. Αποτελεί βασικό όργανο επικοινωνίας. Με αυτή οι άνθρωποι έρχονται σε επαφή, ανταλλάσσουν ιδέες, πληροφορίες, ενημερώνουν και ενημερώνονται για διάφορα ζητήματα.
2. Είναι ο σημαντικότερος φορέας της ανθρώπινης σκέψης. Η γλώσσα καθορίζει και καταγράφει μέσα στις λέξεις και στις προτάσεις τα αποτελέσματα της διεργασίας της σκέψης.
3. Αποτελεί μέσο έκφρασης των συναισθημάτων. Η γλώσσα συνιστά παράγοντα κοινωνικοποίησης, αφού μέσω αυτής οι άνθρωποι έρχονται πιο κοντά και γίνονται πιο οικείοι.
4. Συντελεί στην ανάπτυξη του πολιτισμού. Η ανάπτυξη των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών πραγματοποιείται με την αρωγή της γλώσσας.
5. Δίνει στο άτομο τη δυνατότητα να καλλιεργήσει και να ικανοποιήσει τη φιλομάθειά του.
6. Βοηθάει στη μετάδοση της παράδοσης. Είναι το κύριο χαρακτηριστικό ενός λαού. Τα επιτεύγματα ενός λαού ταξιδεύουν στην ιστορία με τη συνδρομή της γλώσσας.
7. Συμβάλλει στην επικοινωνία των λαών. Με αυτή συζητούν τα διάφορα προβλήματα που τους απασχολούν και προσπαθούν να δώσουν λύσεις.

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- Έχει μακραίωνη και ενιαία παράδοση.
- Θεωρείται η πλουσιότερη στον κόσμο. Με αυτήν ορίστηκαν για πρώτη φορά επιστημονικές έννοιες, πολιτικά και κοινωνικά φαινόμενα.
- Με αυτήν εκφράστηκαν αριστουργήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Είναι ποιητική γλώσσα, λόγω της πολυσημίας της.

ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Αίτια:

1. Ανεπάρκεια της προσφερόμενης γλωσσικής παιδείας (απομάκρυνση από την κλασική παιδεία, μη συστηματική διδασκαλία της γλωσσικής μας παράδοσης, ανεπαρκώς μορφωμένο διδακτικό προσωπικό, έλλειψη κατάλληλων βιβλίων).
2. Αρνητική συμβολή των ΜΜΕ (λάθη εκφωνητών, διαφημίσεις, απλοϊκός λόγος, ξενόγλωσσα έργα, έλλειψη γλωσσικά προσεγμένων κειμένων στον Τύπο).
3. Το γενικότερο κλίμα απομόνωσης και ατομισμού που επικρατεί στην εποχή μας.
4. Η λανθασμένη χρησιμοποίηση της γλώσσας όχι ως μέσο επικοινωνίας, αλλά ως μέσο παραπλάνησης.
5. Ο παραγκωνισμός του βιβλίου και η αδιαφορία γι' αυτό.
6. Η αβασάνιστη υιοθέτηση ξένων λέξεων και φράσεων.

Τρόποι αντιμετώπισης:

1. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πρέπει να μεταβληθούν από χώρο κακοποίησης της γλώσσας σε πρότυπα ορθής χρήσης της.
2. Στην Εκπαίδευση (από το Δημοτικό ως το Πανεπιστήμιο) η γλώσσα πρέπει να χρησιμοποιείται με τον ορθό τρόπο της. Αυτό επιτυγχάνεται, όταν η διδασκαλία και χρήση της γίνεται από σωστά προετοιμασμένους και γλωσσικά άρτια καταρτισμένους δασκάλους, αλλά και όταν τα γλωσσικά εγχειρίδια προσφέρουν ένα σωστό γλωσσικό πρότυπο.
3. Είναι απαραίτητο να υπάρξει μια επαφή με τις παλαιότερες μορφές της ελληνικής γλώσσας και με τη λόγια γλώσσα, μέσα από μελέτη κειμένων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.
4. Πρέπει να αποβάλουμε τα συμπλέγματα κατωτερότητας και ξενομανίας. Η γλώσσα μας αποτελεί το υπόβαθρο του ευρωπαϊκού πολιτισμού και σε καμιά περίπτωση η άκριτη χρήση ξένων λέξεων δεν αποτελεί στοιχείο αναβάθμισής της.
5. Η απαλλαγή από το κύμα του άκριτου καταναλωτισμού θα δώσει τη δυνατότητα ορθής εκμετάλλευσης του ελεύθερου χρόνου και ενασχόλησης με πνευματικά ζητήματα.

Η ΑΠΕΡΑΝΤΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- Γλώσσα είμαι εγώ: προσωπική πλήρωση μέσα από τη γλώσσα (πνευματική και ψυχική καλλιέργεια, κοινωνικοποίηση, ολοκλήρωση προσωπικότητας).
- Γλώσσα είσαι εσύ: ανθρώπινη επαφή μέσα από τη γλωσσική πλήρωση.
- Γλώσσα είναι ο κόσμος ό,τι κάνει ο κόσμος: γλώσσα = σκέψη + επικοινωνία (βάση για κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα).
- Γλώσσα είναι η αγάπη και ο πόνος: έκφραση συναισθημάτων μέσω της γλώσσας.

- Γλώσσα είναι το ντύσιμο, η έκφραση του προσώπου, οι χειρονομίες, η ανταπόκριση: παραγλωσσικά επικοινωνιακά στοιχεία.
- Γλώσσα είναι να φαντάζεσαι, να σχεδιάζεις, να δημιουργείς, να καταστρέφεις: (α) σχέση σκέψης και γλώσσας, (β) η γλώσσα ως πηγή προσωπικής πνευματικής και ψυχικής ενδυνάμωσης, (γ) θετική ή αρνητική χρησιμοποίηση της δύναμης αυτής.
- Γλώσσα είναι ο έλεγχος και η πειθώ: δύναμη επιρροής μέσω της ρητορικής δεινότητας.
- Γλώσσα είναι η επικοινωνία: επικοινωνιακή σημασία της γλώσσας.
 - Γλώσσα είναι το γέλιο: (α) χαρά μέσα από την ευφυή χρήση της γλώσσας ή την έκφραση ευχάριστων συναισθημάτων, (β) το γέλιο ως παραγλωσσικό επικοινωνιακό στοιχείο.
 - Γλώσσα είναι το μάλαγμα: (α) Η κατάκτηση της γλώσσας ως βασικό στοιχείο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, (β) οι βαθμοί ωρίμανσης του ανθρώπου, όπως φαίνονται από την εξέλιξη της γλωσσικής του ικανότητας.
 - Γλώσσα είμαι εγώ: τονισμός της σημασίας της γλώσσας για το (κοινωνικό) άτομο.

Τα χαρακτηριστικά της γλώσσας

Βασικό χαρακτηριστικό της γλώσσας είναι η απεραντοσύνη της. Η γλώσσα είναι ο κόσμος ολόκληρος, είναι η ζωή σε όλες της τις εκφάνσεις. Αποκρυσταλλώνει την ιδιοσυγκρασία και την προσωπικότητα κάθε ατόμου. Είναι η συνάρτηση και η αναζήτηση των άλλων ανθρώπων, είναι η εκπομπή μηνυμάτων προς ολόκληρη την ανθρωπότητα. Είναι τα αισθήματα, οι ενέργειες και οι σκέψεις μας. Είναι ακόμη η εκφραστική συμπεριφορά (χειρονομίες – εκφράσεις, ακόμα και το ντύσιμο), η οποία ολοκληρώνει το λόγο και λειτουργεί εμφαντικά και ισότιμα μ' αυτόν. Είναι η αναζήτηση του εσωτερικού μας κόσμου, αλλά και η επικοινωνία που ολοκληρώνει την προσωπικότητά μας. Εκφράζει την πεζή καθημερινότητα, αλλά και το φιλοσοφικό κι επιστημονικό στοχασμό.

Η γλώσσα είναι πολύμορφη. Έχει απεριόριστες δυνατότητες κι ανταποκρίνεται σ' όλες τις ανάγκες της κοινωνικής ζωής.

Η γλώσσα έχει καταλυτική δύναμη, ιδιαίτερα όταν συνοδεύεται από πνευματική καλλιέργεια και κοινωνική καταξίωση. Είναι παντοδύναμη, γι' αυτό ο λαός λέει ότι «η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει».

Άλλη μια δυνατότητα που προσφέρει η γλώσσα είναι το ότι συμβάλλει σε έναν προσωπικό τρόπο βίωσης κι αξιολόγησης των καταστάσεων. Για παράδειγμα, το κάπνισμα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από διαφορετικούς ανθρώπους ως απόλαυση, ενόχληση ή και αιτία αρρώστιας.

Επίσης, η γλώσσα διαφοροποιεί ίδιες λέξεις και προσδίδει σ' αυτές διαφορετική σημασία. Έτσι, ο άγγελος στην τραγωδία σημαίνει αγγελιαφόρος, ενώ στη θρησκεία εκπρόσωπος του Θεού.

Τέλος, η γλώσσα προσδίδει διαφορετική απόχρωση σε μια έννοια ανάλογα με το ποιος τη χρησιμοποιεί. Για παράδειγμα, διαφορετική βαρύτητα αποκτά η λέξη «ελευθερία» για τον Κούρδο, ο οποίος μάχεται για την επιβίωσή του, και

διαφορετική για τον Ελβετό, ο οποίος αναζητά την τελειοποίηση των συνθηκών της ζωής του.

Η ΓΛΩΣΣΟΜΑΘΕΙΑ

Κίνδυνοι από τη γλωσσομάθεια (ξενομανία)

- Η αλλοτρίωση και η υποδούλωση ενός λαού πραγματοποιούνται και μέσω της γλωσσικής αλλοτρίωσης, δηλ. της αποξένωσης από την ίδια του τη γλώσσα.
- Η εισβολή ξένων λέξεων στη γλώσσα μας είναι πλέον γεγονός. Ξένες λέξεις χρησιμοποιούνται κι εκεί ακόμα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ελληνικές και νοθεύουν το γλωσσικό μας πλούτο.
- Ο μιμητισμός επεκτείνεται και στον ευρύτερο τρόπο ζωής. Επικρατεί μια τάση μιμητισμού.
- Απομακρύνεται ο λαός από την παράδοση.
- Όλα αυτά, όμως, δεν ισχύουν, όταν κινούνται σε λογικά επίπεδα κι όταν η επαφή με άλλους πολιτισμούς δεν αλλοτριώνει πρώτα τους ίδιους τους μελετητές. Από κάθε λαό κάτι μπορούμε να πάρουμε. Αρκεί τα στοιχεία αυτά να τα αφομοιώσουμε δημιουργικά, έτσι ώστε να συνυπάρξουν με τα δικά μας κι όχι να τα αντικαταστήσουν.

Θετικά γλωσσομάθειας

- Η ανάπτυξη του τουρισμού και η καθιέρωση των ταξιδιών ως μέσου ψυχαγωγίας επιβάλλουν τη γνώση των ξένων γλωσσών, για να είναι δυνατή η επικοινωνία με άλλους λαούς.
- Η μελέτη της γλώσσας ενός λαού αποκαλύπτει και τον τρόπο της σκέψης του. Ο Γ. Μπαμπινιώτης σημειώνει σχετικά: «Συλλαμβάνει, οργανώνει κι εκφράζει διαφορετικά ο κάθε λαός τον κόσμο με τη γλώσσα του». Η κατανόηση, όμως, των άλλων λαών επιτρέπει την καλύτερη συνειδητοποίηση των δικών μας ιδιαιτεροτήτων.
- Συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας. Επιτρέπει το άνοιγμα των αγορών, τη μεγιστοποίηση της παραγωγής, τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, λόγω του οικονομικού ανταγωνισμού. Δημιουργείται μια παγκόσμια αγορά.
- Προσφέρει νέες θέσεις εργασίας. Δημιουργεί μια σειρά επαγγελματιών, όπως δάσκαλοι ξένων γλωσσών, μεταφραστές κ.α.
- Επιλύει καθημερινά προβλήματα. Η παγκοσμιοποίηση της ζωής απαιτεί επιστημονική, επαγγελματική και οικονομική διεθνή ενημέρωση.
- Γλωσσομάθεια σημαίνει πνευματική τελείωση. Το πνεύμα μαθαίνει τον τρόπο σκέψης και διατύπωσης του άλλου λαού. Αυτό μόνο του αποτελεί

ένα είδος πνευματικής ωφέλειας.

- Στα πλαίσια του επαγγέλματος: η γλωσσομάθεια επιτρέπει την προσέγγιση της ξένης βιβλιογραφίας και την επαφή με αλλόγλωσσους συναδέλφους.
- Απότοκο του προηγούμενου είναι η ηθική πρόοδος του ατόμου. Το άτομο εμπλουτίζει τις αξίες του, προωθεί την ειρήνη και τη δημοκρατία.

ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ

Συνέπειες για το άτομο

- Η έλλειψη παιδείας και πνευματικής καλλιέργειας έχει άμεσες δυσάρεστες συνέπειες για τη σταδιοδρομία του ατόμου.
- Το άτομο αδυνατεί να αναπτύξει πνευματική, κοινωνική δραστηριότητα, με άμεσα αποτελέσματαθητικής κατάπτωσης. Όλα αυτά συμβάλλουν τελικά σε μια πνευματική στειρότητα και γενική οπισθοδρόμηση της ζωής του.
- Η έλλειψη μόρφωσης έχει ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ανεύθυνης προσωπικότητας, τηνκυριαρχία των ταπεινών παθών, την επικράτηση συμφεροντολογικών υπολογισμών, εγωισμών, μικροψυχίας, με συνέπεια την έλλειψη αγάπης και αλτρουισμού προς το συνάνθρωπο και τελικά το σταμάτημα κάθε μορφής ζωής.
- Η έλλειψη προσόντων και εφοδίων κάνει το άτομο αντιπαραγωγικό.
- Δεν καλλιεργούνται οι αρετές του, όπως κριτική ικανότητα, αντίληψη, μνήμη και το άτομο δεν είναι πάντα αντικειμενικό.
- Η αδυναμία του ατόμου να έχει και να διατυπώνει θέσεις πάνω σε κοινωνικά και άλλα προβλήματα, το κάνουν αντικοινωνικό, αλλά και εριστικό, νευρωτικό και δεν είναι λίγες οι φορές όπου ένα τέτοιο άτομο καταλήγει στο φανατισμό με όλες τις παρεπόμενες αρνητικές συνέπειες.
- Ο αμόρφωτος δεν είναι ελεύθερος, γιατί η αμάθεια είναι η χειρότερη σκλαβιά.
- Γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης και έρμαιο των περιστάσεων.
- Είναι δέσμιος των προλήψεων και των δεισιδαιμονιών.
- Ο αναλφάβητος έχει περιορισμένη αντίληψη για τον κόσμο που τον περιτριγυρίζει. Μπορεί να ξέρει μόνο όσα ξέρει κι ακούει και στερείται τη δυνατότητα να αποκομίσει πλήθος γνώσεων.
- Δεν μπορεί να αξιοποιήσει το πνεύμα του, γιατί είναι ακαλλιέργητο. Έτσι, είναι αναγκασμένος να λύνει τα προβλήματά του μόνο με τη βοήθεια της εμπειρίας του, χωρίς να μπορεί να συμβουλευτεί ένα βιβλίο.
- Αισθάνεται μειονεκτικά απέναντι στους άλλους ανθρώπους, ειδικά απέναντι σ' όσους είναι καλλιεργημένοι, και δεν έχει το θάρρος να δημιουργήσει σχέσεις μαζί τους.
- Ο αναλφαβητισμός τον εμποδίζει να συμμετέχει ενεργητικά στην πολιτική ζωή και ακρωτηριάζει τη δυνατότητα για άσκηση κριτικής.

Συνέπειες για την κοινωνία

- Ο αναλφαβητισμός επιδρά αρνητικά στην οικονομική ζωή του τόπου. Είναι αδύνατο να προωθηθεί η οικονομία ενός τόπου (να σημειωθεί π.χ. τεχνολογική ανάπτυξη), όταν υπάρχουν αναλφάβητοι.
- Η πνευματική καθυστέρηση είναι συνέπεια του αναλφαβητισμού.

Η αποτελμάτωση και η στασιμότητα της πνευματικής ζωής είναι δεδομένες, όταν οι άνθρωποι δεν μπορούν να γράψουν και να διαβάσουν.

- Όταν οι άνθρωποι είναι αναλφάβητοι, παρατηρείται πολιτιστική καθίζηση, οι αναλφάβητοι δεν είναι σε θέση να εκτιμήσουν τον πολιτισμό και δεν ενδιαφέρονται για τη διατήρησή του.

- Και από πολιτική άποψη ο αναλφαβητισμός είναι επικίνδυνος για την κοινωνία. Οι αναλφάβητοι μπορούν εύκολα να γίνουν θύματα ολοκληρωτικών καθεστώτων, γιατί δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν κριτική.

Αίτια αναλφαβητισμού

- Η γενιά που έζησε και μεγάλωσε μέσα στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και στη συνέχεια στηνεμφυλοπολεμική περίοδο δε φοίτησε στο σχολείο.

- Η έλλειψη και στη συνέχεια οποιασδήποτε μέριμνας από την πολιτεία για τη γενιά αυτή στο θέμα της καταπολέμησης του αναλφαβητισμού.

- Η ανεπάρκεια ευκαιριών για μόρφωση που χαρακτηρίζει την επαρχία.

- Το γενικότερο αντιπνευματικό κλίμα των προγενέστερων χρόνων.

- Και στις περιόδους ειρήνης, ο κοινωνικός, πολιτικός και οικονομικός μαρασμός, ο ανύπαρκτος προγραμματισμός ήταν τροχοπέδη στην ανάπτυξη της παιδείας.

- Το διαιρετικό «γλωσσικό ζήτημα», η διαμάχη, δηλαδή, των δημοτικιστών και τωνκαθαρευουσιάνων κράτησε για πολλά χρόνια μεγάλες μάζες του λαού μακριά από την εκπαίδευση.

- Το κακό εκπαιδευτικό σύστημα και η έλλειψη οργανωμένης κρατικής φροντίδας ήταν σημαντικός παράγοντας για το πνευματικό τεμπέλιασμα του λαού.

- Η αύξηση του πληθυσμού από το προσφυγικό στοιχείο και την απελευθέρωση ελληνικών εδαφώνπεριόρισαν τη μόρφωση.

- Κάποια κατεστημένα ή και ξένα συμφέροντα που θέλουν το λαό μας αναλφάβητο.

- Το πνευματικό τεμπέλιασμα του λαού μας.

- Η ανισότητα των δύο φύλων κρατούσε τη γυναίκα κλεισμένη στο σπίτι και αγράμματη.Θεωρούνταν μάλιστα ορισμένες φορές και προτέρημα.

- Η ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού κοινωνικών ομάδων που κινούνται στο περιθώριο π.χ.τσιγγάνοι.

- Το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα με τη μηχανιστική και εξειδικευμένη γνώση.

- Η αγωνία του δασκάλου να τελειώσει την υποχρεωτική για τις εξετάσεις ύλη.

- Η μάθηση δεν είναι διαλογική και βασίζεται κυρίως στην αποστήθιση.

- Είναι δύσκολο να παρακολουθήσει και να ερμηνεύσει κανείς τη σημερινή πολυπλοκότητα τηςζωής, με τις συχνές αλλαγές, τόσο στον κοινωνικό όσο και στον τεχνολογικό και επιστημονικό τομέα.

- Η εξειδίκευση περιορίζει το ενδιαφέρον και την ενασχόληση των ανθρώπων με γενικότερα θέματα.

- Η οικονομική και γενικότερα κοινωνική ανισότητα δεν επιτρέπει σε όλα τα παιδιά να ολοκληρώσουν ή να συμπληρώσουν τις σπουδές τους.

Μέτρα αντιμετώπισης

- Οργάνωση προγραμμάτων για αναλφάβητους με τη συμβολή της Πολιτείας και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Προγράμματα για αναλφάβητους από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Ατομική προσπάθεια κάθε αναλφάβητου, ώστε να ξεπεράσει το πρόβλημα.
- Παροχή ουσιαστικής παιδείας.
- Κατοχύρωση του δικαιώματος στη μόρφωση για όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από φυλή, φύλο, θρήσκευμα, κοινωνική ή οικονομική κατάσταση (να παρέχεται υποχρεωτικά η στοιχειώδης τουλάχιστον μόρφωση).
- Απαγόρευση της παιδικής εργασίας.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΜΑΡΙΑ ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ